26.4.2022 SUPO 354/01.04.01.00/2022

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta

Asia: VNS 1/2022 vp

Valtioneuvoston ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta

Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia ja analysoida tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, sekä havaita, estää ja paljastaa toimintoja, jotka voivat uhata valtiojärjestystä ja turvallisuutta. Suojelupoliisi raportoi kansallisen turvallisuuden tilannekuvasta ja tulevista kehityskuluista valtiojohdolle. Tällä hetkellä Suomen kansalliseen turvallisuuteen kohdistuu ennen näkemättömällä tavalla Venäjän toiminnan aiheuttamaa uhkaa.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan ajankohtaisselonteko muodostaa tasapainoisen ja realistisen kuvauksen Suomen turvallisuustoimintaympäristön viimeaikaisesta kehittymisestä ja sen syistä ja seurauksista. Selonteosta ilmenevällä tavalla Suomen turvallisuusasema on muuttunut perustavanlaatuisella tavalla Venäjän Ukrainaan kohdistaman oikeudettoman sotilaallisen hyökkäyksen ja myös Venäjän sodankäynnin tapojen seurauksena.

Ajankohtaisselonteossa käsitellään monipuolisesti kansallista kriisinsietokykyä ja sen osana muun muassa Suomeen kohdistuvan Venäjän informaatiovaikuttamisen ja kybervaikuttamisen uhkia sekä mahdollisuuksia parantaa varautumista niihin. Samoin selonteossa käsitellään muuttoliikkeiden mahdollista käyttöä Suomeen kohdistuvan hybridivaikuttamisen keinona ja maamme kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvia uhkia ja niiltä suojautumiseksi tarvittavia toimia. Edellä mainitut uhkat ja niiden torjunta kuuluvat pitkälti kansallisen turvallisuuden piiriin ja Suojelupoliisin toimialaan.

Kuten selonteossa todetaan, Venäjä on ilmaissut, että se suhtautuu kielteisesti Naton laajentumiseen ja että Suomen ja Ruotsin liittyminen Natoon aiheuttaisi Venäjän taholta sotilaallis-poliittisia seurauksia. Sodan ja rauhan välillä on laaja alue, jolla Suomen on välttämätöntä suojautua vakoilulta, kyberuhkilta, hybridiuhkilta ja muilta Suomen päätöksentekoon vaikuttamaan pyrkiviltä toimilta. Venäjällä on käytössään laaja valikoima vaikuttamiskeinoja, mutta Suomi ei toistaiseksi ole ollut Venäjän kaikkein aggressiivisimman vaikuttamisen kohteena.

Mahdollinen Suomen Nato-jäsenyyden valmistelu ja hakuprosessi sekä näiden kesto erittäin todennäköisesti muuttaisivat Venäjän vaikuttamisyritysten luonnetta ja mittakaavaa. Hakuprosessin pitkä kesto altistaisi Suomea vaikuttamisyrityksille nopeaa prosessia enemmän. Mikäli Suomi päättää hakea Naton jäsenyyttä, Venäjän vaikuttamisyritykset eivät todennäköisesti rajoitu pelkästään Suomeen, vaan se voi pyrkiä estämään jäsenyyden myös vaikuttamalla asiasta päättäviin Naton jäsenmaihin.

SUOJELUPOLIISI
Ratakatu 12, PL 151, 00121 HELSINKI
Vaihde 0295 480 131 | kirjaamo@supo.fi | www.supo.fi

Venäjän keinovalikoimaan kuuluvat todennäköisimmin pelottelu ja kansalaisten turvallisuuden tunteen horjuttaminen. Informaatiokampanjoiden ohella kyseeseen voivat tulla myös ilmatilaloukkaukset, GPS-häirintä tai laajamittaiset sotaharjoitukset lähellä maiden välistä rajaa.

Selonteossa todetulla tavalla informaatiovaikuttamisen torjunnassa keskeisessä roolissa on avoin, monikielinen ja aktiivinen viranomaisviestintä, jolla vahvistetaan yhteiskunnallista luottamusta, turvallisuuden tunnetta ja osallisuutta. Tämän lisäksi on kuitenkin tarpeellista selvittää ja arvioida, tulisiko vieraan valtion puolesta tapahtuvan tahallisen informaatiovaikuttamisen räikeimmät ilmenemismuodot säätää rangaistaviksi. Rangaistavuus voisi koskea tilanteita, joissa vieraan valtion tiedustelupalvelun toimeksiannosta tai puolesta pyritään pahantahtoisesti vaikuttamaan Suomen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon tai levittämään ilmeisen perättömiä tai harhaanjohtavia tietoja Suomen yhteiskunnallisesta päätöksenteosta tai suomalaisen yhteiskunnan tilasta. Tämän kaltainen toiminta on kriminalisoitu esimerkiksi Tanskassa.

Informaatiovaikuttamisessa Venäjä voi pelottelun lisäksi pyrkiä lietsomaan keskustelua sellaisista kysymyksistä, jotka jo valmiiksi jakavat kansakuntaa. Maanmiespolitiikan käyttö Suomea vastaan on tällä hetkellä Venäjälle vaikeaa, sillä Suomen venäläisvähemmistö on verrattain pieni ja hyvin sulautunut suomalaiseen yhteiskuntaan.

Venäjän Suomeen kohdistama tiedustelu jatkuu laajamittaisena ja Venäjän tiedustelupalvelut todennäköisesti yrittävät tunkeutua Suomessa järjestelmiin, jotka sisältävät tietoa ulko- ja turvallisuuspoliittisista valmisteluista ja kannoista. Myös palvelunestohyökkäykset ja muut kyberoperaatiot ovat mahdollisia.

Selonteossa käsitellään laajasti kybersuojautumista, jonka osalta painotetaan, että suomalainen kyberturvallisuus ja -puolustus on mitoitettava torjumaan valtiollisen toimijan laaja-alainen kyberhyökkäys kansallista päätöksentekoa, turvallisuusviranomaistoimintaa ja kriittistä infrastruktuuria vastaan. Selonteon mukaan uhkien tehokkaan torjunnan vahvistamiseksi tulee entisestään tiivistää siviili- ja sotilasviranomaisten yhteistyötä ja tiedonvaihtoa, minkä lisäksi oikea-aikaista, kattavaa ja jaettua tilannekuvaa tarvitaan kyberuhkien ennakoimiseksi ja kyberpoikkeamien havaitsemiseksi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Näiden lisäksi tulisi kiireellisesti arvioida, ovatko viranomaisille laissa säädetyt tietoturvatoimivaltuudet ja tiedonsaantioikeudet riittävät ensihavainnon saamiseksi maan turvallisuuden kannalta keskeisissä tietojärjestelmissä ja -verkoissa mahdollisesti olevasta vihamielisestä valtiollisesta toiminnasta. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan havaitsemiskyky on yhä puutteellinen ja sitä tulisi parantaa. Samoin tulisi harkita säätämistä Suomen viranomaisten oikeudesta puuttua sellaisten ulkomailla sijaitsevien yksittäisten verkkolaitteiden toimintaan, joita systemaattisesti ja tahallisesti käytetään Suomen turvallisuutta horjuttavan valtiollisen kybervakoilu- tai vaikuttamisoperaation toteuttamiseen tai ohjaamiseen. Puuttumalla laitteiden toimintaan, voitaisiin Suomea uhkaava operaatio keskeyttää.

Venäjän keinovalikoimaan voisi kuulua myös kolmansien maiden kansalaisten laittoman maahantulon järjestäminen Suomen itärajalle. Selonteon muuttoliikenteen välineellistämistä koskevassa osiossa painotetaan, että kansainvälisen oikeuden mukaan jokaisella vainon kohteeksi joutuneella on oikeus hakea turvapaikkaa, ja poikkeuksellisessakin tilanteessa Suomen on järjestettävä tähän mahdollisuus. Olisi selvitettävä, että tulkitseeko Suomi tältä osin kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteitaan samalla tavalla kuin muut EU- ja ETA-valtiot. Jos Suomi muista EU-valtioista poiketen selvästi viestii ulospäin, että ulkomaalaisen oikeus päästä maahan hakeakseen turvapaikkaa on poikkeusoloissakin ehdoton, saattaa tämä jo sellaisenaan olla omiaan lisäämään vaaraa, että Suomeen yritetään kohdistaa laajamittaista välineellistettyä maahanmuuttoa yhteiskunnan horjuttamisen tarkoituksessa.

Selonteon sivuilla 46-47 käsitellään kriittisen infrastruktuurin suojaamista ja sen osana EU:n ns. CER-direktiiviehdotusta. Selonteossa todetaan asetettavan säädöshanke, jossa valmistellaan ehdotus kriittisen kriisinsietokyvyn vahvistamista koskevaksi lainsäädännöksi, selvitetään ja arvioidaan direktiiviin liittyvän kansallisen viranomaistoiminnan kehittämis- ja muutostarpeet sekä laaditaan ehdotukset direktiivin edellyttämien viranomaistoimintojen järjestämisestä keskitetysti valtioneuvoston alaisuuteen. Suojelupoliisi pitää erittäin tärkeänä, että kriittisen infrastruktuurin määrittämis- ja tunnistamistyö, joka on edellytys kriittisen infrastruktuurin systemaattisen suojaamisen järjestämiseksi, suoritetaan kiireellisesti.

Suojelupoliisin vt. esikuntapäällikkö Saana Nilsson